
Цивільне право і цивільний процес; трудове право; сімейне право; міжнародне приватне право

УДК 342.7; 342.9

DOI 10.33244/2617-4154.2(15).2024.46-58

О. В. Батрин,

канд. юрид. наук,

суддя Печерського районного суду

м. Києва, Україна

e-mail: mysha-s@ukr.net

ORCID ID 0000-0001-9798-201X;

В. І. Теремецький,

д-р юрид. наук, професор,

провідний науковий співробітник

відділу міжнародного приватного права

НДІ приватного права і підприємництва

імені академіка Ф. Г. Бурчака

НАПрН України

e-mail: vladvokat333@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-2667-5167;

О. А. Івахненко,

канд. юрид. наук,

докторант кафедри адміністративного

права та процесу факультету № 1,

Харківський національний університет

внутрішніх справ,

e-mail: adam.mikler@gmail.com

ORCID ID 0009-0005-5494-8512

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ДОСТУПНОСТІ МЕДИЧНОЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена аналізу ефективності прийнятих нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я в Україні, спрямованих на покращення доступу до медичної та реабілітаційної допомоги в період воєнного стану.

Під час аналізу використовувались теоретичні (аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації) та емпіричні (спостереження, класифікації) методи. У статті також використано методи статистичного, порівняльного аналізу, діалектичний, екстраполяції тощо.

Зроблено висновок, що протягом 2022–2023 років було внесено зміни в чинні нормативно-правові акти й розроблено нові, спрямовані на вдосконалення механізму доступу до медичної і реабілітаційної допомоги; розширено коло медичних працівників, які можуть надавати медичну та реабілітаційну допомогу; спрощено документообіг; збільшено нові пакети медичних послуг, що підлягають оплаті в рамках програми медичних гарантій; збільшено кількість пакетів медичних послуг, за якими оплата здійснюється за пролікований випадок; передбачено надання реабілітаційної допомоги із застосуванням телереабілітації; внесено зміни в порядок надання екстреної медичної допомоги; спрощено порядок проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану; механізм направлення їх на лікування чи реабілітацію за кордон військовослужбовців, які брали участь у бойових діях; удосконалено механізм забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб, постраждалих унаслідок військової агресії Російської Федерації проти України.

Розроблено пропозиції стосовно вдосконалення законодавства щодо правових гарантій реалізації права на медичну і реабілітаційну допомогу.

Ключові слова: *правові гарантії, медична допомога, реабілітаційна допомога, охорона здоров'я, пацієнт, учасник бойових дій, ветеран, військовослужбовець, медичний заклад, військово-лікарські комісії.*

Мета цієї статті полягає у здійсненні аналізу ефективності прийнятих нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я в Україні, спрямованих на покращення доступу до медичної та реабілітаційної допомоги в період воєнного стану, та розробці пропозицій стосовно вдосконалення законодавства щодо правових гарантій реалізації права на медичну і реабілітаційну допомогу.

Постановка проблеми. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну потреба в отриманні медичної, а згодом і реабілітаційної допомоги в Україні набула актуальності. Кількість звернень до медичних закладів як серед цивільного населення, так і військовослужбовців суттєво збільшилась. За даними Міністерства охорони здоров'я кількість виїздів бригад екстреної медичної допомоги за 2023 рік збільшилась на 468 325 виїздів від планового показника. Збільшення кількості виїздів екстреної медичної допомоги пов'язано з військовою агресією російської федерації проти України. Натомість кількість лікарів, які надавали первинну медичну допомогу населенню в рамках договорів, укладених на 2023 рік з НСЗУ, за даними Електронної системи охорони здоров'я (далі – ЕСОЗ) за 2023 рік фактично склала 24 152 особи, що на 1 286 осіб менше запланованого обсягу зазначеного показника. Також зменшилась кількість надавачів медичних послуг, з якими Національною службою здоров'я України було укладено у 2023 році договори про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій у частині вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої), паліативної медичної допомоги та медичної реабілітації [1].

Крім того, внаслідок введення бойових дій та обстрілів зруйновано 177 (станом на травень 2023 р.) [2], 193 (станом на листопад 2023 р.) [3] і пошкоджено понад 1,4 тисячі (станом на травень 2023 р.) [2], понад 1,6 тисячі медичних закладів [3]. Усе це призвело до ускладнень в отриманні медичної допомоги. Найбільш уразливими верствами населення виявились особи похилого віку та особи з інвалідністю, які мешкають поблизу лінії зіткнення та мають значно нижчий рівень доступу до медичних послуг.

Також з'явилась велика кількість військовослужбовців, які потребують лікування та реабілітації за кордоном.

Наведене вище спонукало органи державної влади до розробки і прийняття ряду нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення механізму захисту права громадян на медичну допомогу під час дії воєнного стану [4; 5]. Проте доводиться констатувати, що аналіз ефективності прийнятих нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я в Україні, спрямованих на покращення доступу до медичної та реабілітаційної допомоги в період воєнного стану, не здійснювався. У зв'язку з цим вважаємо обрану тематику дослідження актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці, присвячені аналізу нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я в Україні, спрямованих на покращення доступу до медичної та реабілітаційної допомоги в період воєнного стану, практично відсутні.

Окремі аспекти доступу до соціальних послуг (зокрема медичних) розкрито в аналітичних звітах, які проводяться за підтримки міжнародних та вітчизняних донорів, зокрема: «Реінтеграція ветеранів в Україні. Національне опитування» [6]; «Образ ветеранів в українському суспільстві» [7; 8]; «Україна в умовах війни» [9]; «Портрет ветерана» [10] тощо.

Певні дослідження проблем адаптації ветеранів, зокрема пов'язанні з доступом до медичних і реабілітаційних послуг, містяться в окремих публікаціях, що розміщені в мережі «Internet» [11; 12].

2022 року видано колективну монографію «Українське суспільство в умовах війни» [13], у якій розглянуто глобальні та локальні аспекти війни, трансформації інституціональної та соціально-групової структури, зсуви в настроях, очікуваннях, ціннісних орієнтаціях громадян, соціально-психологічному стані населення. Окремий підрозділ 2.4. присвячено ризикам поширення соціально-небезпечних хвороб, що виникають під час війни і в результаті обмеженого доступу до медичної допомоги.

Водночас системний аналіз нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я в Україні, спрямованих на покращення доступу до медичної та реабілітаційної допомоги в період воєнного стану, вітчизняними ученими не здійснювався.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України Верховна Рада України 29 липня 2022 року ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення доступності медичної та реабілітаційної допомоги у період дії воєнного стану» [5]. Цим Законом було внесено зміни в Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [15], зокрема в розділ XIII «Прикінцеві та перехідні положення».

Встановлено, що в період дії воєнного стану в Україні та протягом шести місяців після його припинення чи скасування «медична допомога, реабілітаційна допомога надається згідно з медичними показами професійно підготовленими медичними працівниками, фахівцями з реабілітації, які перебувають у трудових відносинах із закладами охорони здоров'я, що забезпечують надання медичної допомоги, реабілітаційної допомоги згідно з одержаною відповідно до закону ліцензією, науково-педагогічними працівниками закладів вищої (післядипломної) освіти, які мають право надавати медичну допомогу відповідно до частини другої статті 33 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» [15], або медичними працівниками, зокрема науково-педагогічними працівниками закладів вищої (післядипломної) освіти, фахівцями з реабілітації, які направлені у відрядження до закладів охорони здоров'я в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, або які залучені до надання медичної допомоги, реабілітаційної допомоги як волонтери у встановленому законом порядку, а також фізичними особами-підприємцями, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку і можуть перебувати з такими закладами у цивільно-правових відносинах» [14]. Також медична і реабілітаційна допомога може надаватись поза місцем провадження господарської діяльності з медичної практики. Для волонтерів – медичних працівників, фахівців з реабілітації, які залучаються до надання медичної допомоги, реабілітаційної допомоги, спрощено документообіг.

Передбачено надання реабілітаційної допомоги із застосуванням телереабілітації. Таку допомогу можуть надавати фахівці з реабілітації, які є іноземцями (крім громадян Російської Федерації та Республіки Білорусь) або особами без громадянства, за умови їх реєстрації в інформаційно-комунікаційній системі, що забезпечує надання реабілітаційної допомоги із застосуванням телереабілітації [14]. На первинному рівні медичну допомогу низького обсягу в амбулаторних умовах можуть надавати фахівці з реабілітації, залучені до надання такої допомоги як волонтери у територіальних громадах, реабілітаційних закладах, відділеннях та підрозділах, що надають реабілітаційну допомогу. На спеціалізованому рівні медичної допомоги надання реабілітаційної допомоги в гострому, післягострому та довготривалому реабілітаційних періодах у стаціонарних та амбулаторних умовах також забезпечується фахівцями з реабілітації, залученими до надання такої допомоги як волонтери у мультидисциплінарних реабілітаційних командах, які працюють у палатах гострої реабілітації закладів охорони здоров'я або у стаціонарних чи амбулаторних реабілітаційних закладах, відділеннях, підрозділах [14].

2023 року також передбачено нові пакети медичних послуг, що підлягають оплаті в рамках програми медичних гарантій, а саме: готовність та забезпечення надання медичної допомоги населенню, яке перебуває на території, де ведуться бойові дії; реабілітаційна допомога дорослим і дітям у стаціонарних умовах; реабілітаційна допомога дорослим і дітям у амбулаторних умовах; забезпечення збереження кадрового потенціалу для надання медичної допомоги населенню, яке перебуває на тимчасово окупованих територіях; реабілітаційна допомога дорослим і дітям у амбулаторних умовах; медичний огляд осіб, який організовується територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки; секційне дослідження.

Батрин О. В., Теремецький В. І., Івахненко О. А. Правові гарантії доступності медичної та реабілітаційної допомоги в період дії воєнного стану

Також варто акцентувати увагу на те, що порівняно з 2022 роком збільшено кількість пакетів медичних послуг, за якими оплата здійснюється за пролікований випадок, а саме: супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги; медична реабілітація немовлят, які народилися передчасно та/або хворими, протягом перших трьох років життя; реабілітаційна допомога дорослим і дітям у стаціонарних умовах; реабілітаційна допомога дорослим і дітям у амбулаторних умовах; неонатальний скринінг; медичний огляд осіб, який організовується територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки; секційне дослідження. Забезпечено розширення програми реімбурсації, а саме імуносупресивними препаратами, тест-смужки для людей з інсулінозалежним діабетом, знеболювальні для паліативних хворих [16].

Крім того, внесено зміни в порядок надання екстреної медичної допомоги: її надаватимуть цілодобово; без декларації; наявності чи відсутності документів, що підтверджують особу; незалежно від місця реєстрації чи проживання того, хто звернувся за медичною допомогою або був доставлений до найближчого медичного закладу [4].

Спрощено порядок проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану. Отримати висновок про встановлення інвалідності можна заочно, якщо особа не може прибути на огляд до медико-соціальної експертної комісії. Крім того, за неможливості направити, зокрема заочно, осіб із тимчасовою непрацездатністю на медико-соціальну експертизу у визначені строки, лікуючий лікар або ЛКК: вирішує, чи продовжити тимчасову непрацездатність, без направлення на медико-соціальну експертну комісію направляє на МСЕК не пізніше ніж через місяць після припинення або скасування воєнного стану [17].

Виходячи з наведеного вище, можна зробити висновок про те, що впродовж 2022–2023 рр. було внесено зміни й розроблено нормативно-правові акти, якими спрощено механізм доступу до медичної і реабілітаційної допомоги для населення України; документообіг; розширено перелік медичних працівників, які можуть надавати медичну і реабілітаційну допомогу.

У зв'язку з неможливістю вітчизняної системи охорони здоров'я надавати окремі медичні та реабілітаційні послуги пораненим військовослужбовцям 2022 року було прийнято нормативно-правові акти, які спростили механізм направлення їх на лікування чи реабілітацію за кордон. Зокрема було затверджено Закон № 2171-IX [18], який надає право під час воєнного стану відправляти за кордон на лікування та реабілітацію військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, на підставі висновку військово-лікарської комісії. Відповідно на таких військовослужбовців та осіб, які їх супроводжують, не поширюються обмеження щодо виїзду за межі України. Проїзд та послуги з надання медичної допомоги, медико-психологічної реабілітації гарантуються коштом Держбюджету України, крім випадків надання зазначеної допомоги коштом сторони, яка приймає.

Також було затверджено Порядок направлення осіб зі складових сил оборони та сил безпеки, постраждалих у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти

України, на лікування за кордон [19]. Цим порядком спрощено процедуру направлення військовослужбовців, постраждалих у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, на лікування за кордон. Зокрема чітко визначено документи, які заклад охорони має надіслати до державного органу, що входить до складу сектору безпеки і оборони, в якому проходять службу захисник України разом із переліком захисників України, щодо яких наявні висновки про необхідність направлення на лікування за кордон (тобто спрощено документообіг). Крім того, виписано сам алгоритм звернення до державних органів і чітко виписані терміни отримання відповіді. Також у разі коли у МОЗ відсутні повідомлення від Координаційного центру з надзвичайних ситуацій про готовність конкретної країни-члена Європейського Союзу на безоплатній основі прийняти на лікування та/або пропозиції закладів охорони здоров'я іноземних держав на безоплатній основі прийняти на лікування конкретного захисника України з надісланого переліку, МОЗ та МЗС повинні здійснити заходи щодо пошуку відповідних закладів охорони здоров'я іноземних держав. Далі МОЗ України листом інформує Командування Медичних сил або відповідний державний орган, що входить до складу сектору безпеки і оборони, адміністрацію Держприкордонслужби та МЗС про погоджений з іноземною стороною перелік захисників України, яких можуть прийняти на лікування за кордоном. Міністерство охорони здоров'я України за сприяння офіційних структур Єврокомісії транспортує військових до закордонної клініки.

2023 року до цієї Постанови [19] було внесено зміни, якими встановлено, що медичні заклади, в яких перебувають військовослужбовці на лікуванні чи реабілітації, можуть самостійно визначати необхідність їх на лікування за кордоном. Проведення консилиуму військово-медичного закладу тепер не потрібне. Тобто медичний заклад, в якому захисник України перебуває на лікуванні, самостійно формуватиме висновок про необхідність направлення на лікування за кордон та надсилатиме пакет документів до відповідного державного органу, що входить до складу сектору безпеки й оборони. Отже, висновок про необхідність направлення захисника України на лікування за кордон може бути прийнято без консилиуму військово-медичного закладу [20].

У результаті внесених змін визначено загальний час перебування захисника України на лікуванні за кордоном, охоплюючи час переміщення з одного іноземного закладу охорони здоров'я до іншого та час очікування між плановими хірургічними втручаннями – він не може перевищувати 12 місяців поспіль.

2022 року також було затверджено наказ Міністерства охорони здоров'я України, який визначив Перелік закладів охорони здоров'я, що здійснюють координацію направлення громадян України для лікування за кордон на період дії воєнного стану, і критерії направлення громадян України для лікування за кордон на період дії воєнного стану [21].

На сьогодні завдяки активній міжнародній підтримці та взаємодії МОЗ із партнерами евакуйовано майже 4 тисячі громадян до закордонних клінік на лікування та реабілітацію [22].

Законом № 2168-XI [23] передбачено забезпечення, зокрема за кордоном, тих, хто отримав поранення, контузію, каліцтво або захворювання внаслідок збройної агресії РФ незалежно від установлення інвалідності: допоміжними засобами реабілітації (будь-які

зовнішні вироби, охоплюючи пристрої, обладнання, прилади чи програмне забезпечення); медичними виробами; реабілітаційними послугами. Варто звернути увагу на те, що цей Закон поширюється не лише на військових, а й цивільних, адже гарантує реабілітаційні послуги всім, хто отримав поранення, контузію, каліцтво або захворювання після 24 лютого 2022 року під час служби, трудової та іншої діяльності, проживання на території, де велися бойові дії. Підставою для забезпечення є висновок лікарсько-консультативної чи військово-лікарської комісії.

Було внесено зміни до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України [24]. Зокрема право на безоплатне забезпечення засобами реабілітації отримали: добровольці Сил територіальної оборони; члени ДФТГ; особи, які в період воєнного стану під час служби, трудової та іншої діяльності отримали поранення, контузію, каліцтво або захворювання внаслідок військової агресії РФ; мирні громадяни, які під час воєнного стану проживали в районах, що піддавалися бомбардуванням, авіаударам та іншим збройним нападам, і отримали поранення, контузію, каліцтво або захворювання.

Крім того, військовослужбовці мають право на безоплатну медичну допомогу у військових госпіталях, а члени сімей військовослужбовців за відсутності за місцем їх проживання державних або комунальних закладів охорони здоров'я мають право на отримання медичної допомоги у військово-медичних закладах охорони здоров'я. Також за відсутності за місцем проходження служби або за місцем проживання військовослужбовців військово-медичних закладів охорони здоров'я чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я за рахунок Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів [25, с. 54].

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки:

1. Упродовж 2022–2023 років було внесено зміни в чинні нормативно-правові акти й розроблено нові, спрямовані на вдосконалення механізму доступу до медичної і реабілітаційної допомоги; розширено коло медичних працівників, які можуть надавати медичну та реабілітаційну допомогу; спрощено документообіг; збільшено нові пакети медичних послуг, що підлягають оплаті в рамках програми медичних гарантій; збільшено кількість пакетів медичних послуг, за якими оплата здійснюється за пролікований випадок; передбачено надання реабілітаційної допомоги із застосуванням телереабілітації; внесено зміни у порядок надання екстреної медичної допомоги.

2. Для військовослужбовців та членів їх сімей розроблено додаткові гарантії реалізації права на медичну допомогу; алгоритм медичної евакуації військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, для лікування за кордон; спрощено механізм направлення їх на лікування чи реабілітацію за кордон військовослужбовців, які брали участь у бойових діях; порядок проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану; удосконалено механізм забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб, постраждалих унаслідок військової агресії російської федерації проти України.

3. Аналіз звітів про виконання паспорта бюджетних програм 230 КПКВК ДБ доводить доцільність перерозподілу окремих видатків за бюджетною програмою 2301110 «Спеціалізована медична допомога, що надається загальнодержавними закладами охорони здоров'я», 2308060 «Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення», 2301170 «Спеціалізована медична допомога, що надається закладами охорони здоров'я наукових установ та закладів вищої освіти».

4. Проблема доступу до медичної допомоги в Україні залишається і буде вельми актуальною у повоєнний час. У зв'язку з цим є доцільним розробити Національний План дій щодо подолання нерівностей у доступі до медичної допомоги вразливих верств населення України на повоєнний період і розробити відповідну Стратегію.

Варто також під час формування Національного Плану дій щодо подолання нерівностей у доступі до медичної допомоги вразливих верств населення України на повоєнний період вивчити зарубіжний досвід окремих країн, який виявився успішним під час реформування їх систем охорони здоров'я в напрямі створення умов рівного доступу до медичних послуг [26].

Варто також передбачити фінансування цього Плану і Стратегії, залучивши не лише кошти Державного бюджету, а й позабюджетні кошти різноманітних фондів, асоціацій, грантів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми на 2023 рік. URL : https://moz.gov.ua/uploads/10/53658-zvit_2308060_2023_08_02_24_1.pdf

2. У МОЗ назвали кількість зруйнованих медзакладів унаслідок війни / Суспільні новини : вебсайт. 2023. 8 травня. URL : <https://suspilne.media/469394-u-moz-nazvali-kilkist-zrujnovanih-medzakladiv-unaslidok-vijni/>

3. У МОЗ розповіли, скільки українських медзакладів пошкодила і зруйнувала вщент РФ. Українська правда : вебсайт. 2023. 7 листопада. URL : <https://lifepravda.com.ua/society/2023/11/7/257484/>

4. Право на медичну допомогу під час воєнного стану: особливості реалізації. ЮРФЕМ.ua : вебсайт. 25.03.2022. URL : <https://jurfem.com.ua/pravo-na-medychnu-dopomogu-voennyu-stand/>

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення доступності медичної та реабілітаційної допомоги у період дії воєнного стану : Закон України від 29.07.2022 № 2494-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-20#Text>

6. Реінтеграція ветеранів в Україні. Національне опитування. URL : https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/VETERANS%E2%80%99%20REINTEGRATION%20IN%20UKRAINE_UKR-NEW.pdf

7. Образ ветеранів в українському суспільстві. URL : https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_veterans_1000_ua_092023.pdf

8. Рейтинг Моніторинг, 27-та хвиля: Образ ветеранів в українському суспільстві, 2–5 березня 2024. URL : https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/doc/RG_UA_Veterans_1000_UA_032024_press-1.pdf

9. Двадцять четверте Загальнонаціональне опитування «Україна в умовах війни». 2023. 21 вересня. URL : https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyat_chetverte_zagalnonac_onalne_opituvanny_ukra_na_v_umovah_v_uni_obraz_veteran_v_v_ukra_nskomu.html
10. Український ветеранський фонд. Портрет ветерана. Соціологічне дослідження. Вересень-жовтень 2023 року. URL : <https://veteranfund.com.ua/analytics/portrait-of-veteran/>
11. Проблеми працевлаштування ветеранів війни: ризики для держави та суспільства / Національний інститут стратегічних досліджень : вебсайт. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-pratsevlashtuvannya-veteraniv-viyny-ryzyku-dlya-derzhavy>
12. Яценко Л. Проблеми працевлаштування ветеранів війни: ризики для держави та суспільства. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-pratsevlashtuvannya-veteraniv-viyny-ryzyku-dlya-derzhavy>
13. Українське суспільство в умовах війни : колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін. ; за ред. член-кор. НАН України, д-ра філос. наук Є. Головахи, д-ра наук соц. ком. С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.
14. Про затвердження Порядку надання медичної та/або реабілітаційної допомоги із застосуванням телемедицини на період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.09.2022 № 1695. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-22#Text>
15. Основи законодавства про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
16. Звіт про виконання паспорта бюджетної програми на 2023 рік. URL : https://moz.gov.ua/uploads/10/53658-zvit_2308060_2023_08_02_24_1.pdf
17. Деякі питання порядку проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану на території України : постанова Кабінету Міністрів України від 08.03.2022 № 225. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225-2022-%D0%BF#Text>
18. Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо вдосконалення порядку надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах воєнного стану : Закон України від 01.04.2022 № 2171-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2171-20#n5>
19. Про забезпечення організації направлення осіб із складових сил оборони та сил безпеки, постраждалих у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на лікування за кордон : постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 року № 411. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2022-%D0%BF#Text>
20. Спрощено механізм направлення на лікування за кордон захисників України / Урядовий портал : вебсайт. 2023. 21 квітня. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/sproshcheno-mekhanizm-napravlennia-na-likuvannia-za-kordon-zakhysnykiv-ukrainy>
21. Про затвердження Критеріїв направлення громадян України для лікування за кордон на період дії воєнного стану та визначення закладів охорони здоров'я, які здійснюють координацію направлення громадян України для лікування за кордон на період дії воєнного стану : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.04.2022 № 574. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0414-22#Text>

22. У МОЗ пояснили, як військовим потрапити на лікування до зарубіжних клінік / Укрінформ : вебсайт. 2024. 14 квітня. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-health/3778856-u-moz-roasnili-ak-vijskovim-potrapiti-na-likuvanna-do-zarubiznih-klinik.html>

23. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України : Закон України від 01.04.2022 № 2168-XI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-IX#Text>

24. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб, постраждалих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України : постанова КМУ від 12 квітня 2022 року № 454. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/454-2022-%D0%BF#top.40> ; <https://www.msp.gov.ua/news/21773.html>

25. Пам'ятка учасникам російсько-української війни. Права, обов'язки та гарантії соціального захисту. URL : <https://www.mil.gov.ua/content/other/Pamyatka.pdf>

26. Чеховська І. В. Зарубіжний досвід правового забезпечення реалізації проєктів єдиного медичного простору. *Ірпінський юридичний часопис*. 2020. Вип. 2 (4). С. 31–41.

REFERENCES

1. Report on the implementation of the budget program passport for 2023. URL : https://moz.gov.ua/uploads/10/53658-zvit_2308060_2023_08_02_24_1.pdf

2. The Ministry of Health announced the number of destroyed medical facilities as a result of the war / Social News : website. 08.05.2023. URL : <https://suspilne.media/469394-u-moz-nazvali-kilkist-zrujnovanih-medzakladiv-unaslidok-vijni/>

3. The Ministry of Health told how many Ukrainian medical facilities were damaged and destroyed by the Russian Federation / Ukrainian Pravda : website. 07.11.2023. URL : <https://life.pravda.com.ua/society/2023/11/7/257484/>

4. The right to medical assistance during martial law: implementation features. YURFEM.ua : website. 25.03.2022. URL : <https://jurfem.com.ua/pravo-na-medychnu-dopomogu-voennyu-stan/>

5. On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding increasing the availability of medical and rehabilitation assistance during the period of martial law : Law of Ukraine dated 29.07.2022 № 2494-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-20#Text>

6. Reintegration of veterans in Ukraine. National survey. URL : https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/VETERANS%E2%80%99%20REINTEGRATION%20IN%20UKRAINE_UKR-NEW.pdf

7. The image of veterans in Ukrainian society. URL : https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_veterans_1000_ua_092023.pdf

8. Rating Monitoring, 27th wave: Image of veterans in Ukrainian society, March 2–5 2024. URL : https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/doc/RG_UA_Veterans_1000-UA_032024_press-1.pdf

9. The twenty-fourth national survey "Ukraine in conditions of war". 21.09.2023. URL : https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyat_chetverte_zagalnonac_onalne_opituvanny_ukra_na_v_umovah_v_yni_obraz_veteran_v_v_ukra_nskomu.html
10. Ukrainian Veterans Fund. Portrait of a veteran. Sociological research. September – October 2023. URL : <https://veteranfund.com.ua/analitics/portrait-of-veteran/>
11. Problems of employment of war veterans: risks for the state and society. The website of the National Institute of Strategic Studies. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-pratsevlashtuvannya-veteraniv-viyny-ryzyky-dlya-derzhavy>
12. Yatsenko L. Employment problems of war veterans: risks for the state and society. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-pratsevlashtuvannya-veteraniv-viyny-ryzyky-dlya-derzhavy>
13. Ukrainian society in the conditions of war : collective monograph / S. Dembitskyi, O. Zlobina, N. Kostenko, etc. ; under the editorship member.-cor. NAS of Ukraine, Doctor of Philosophy. N. E. Holovahy, Doctor of social. N. S. Makeev. Kyiv : Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2022. 410 с.
14. On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding increasing the availability of medical and rehabilitation assistance during the period of martial law: Law of Ukraine dated 29.07.2022 № 2494-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-20#Text>
15. Basics of legislation on health care : Law of Ukraine no 19.11.1992 № 2801-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
16. Report on the implementation of the budget program passport for 2023. URL : https://moz.gov.ua/uploads/10/53658-zvit_2308060_2023_08_02_24_1.pdf
17. Some issues of the procedure for conducting a medical and social examination during the period of martial law on the territory of Ukraine : resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 08.03.2022 № 225. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225-2022-%D0%BF#Text>
18. On amending Article 11 of the Law of Ukraine "On Social and Legal Protection of Servicemen and Members of Their Families" regarding the improvement of the procedure for providing medical assistance to servicemen under martial law : Law of Ukraine від 01.04.2022 № 2171-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2171-20#n5>
19. On ensuring the organization of the referral of persons from the defense and security forces, injured in connection with the military aggression of the Russian Federation against Ukraine, for treatment abroad : resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 5 квітня 2022 року № 411. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2022-%D0%BF#Text>
20. The mechanism for sending defenders of Ukraine for treatment abroad has been simplified. Government portal : website. 21.04.2023. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/sproshcheno-mekhanizm-napravlennia-na-likuvannia-za-kordon-zakhysnykiv-ukrainy>
21. On the approval of the Criteria for the referral of Ukrainian citizens for treatment abroad during the period of martial law and the determination of health care institutions that coordinate the referral of Ukrainian citizens for treatment abroad during the period of martial law : order of the Ministry of Health of Ukraine dated 05.04.2022 № 574. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0414-22#Text>

22. The Ministry of Health explained how military personnel can get treatment at foreign clinics. Ukrinform : website. 14.04.2024. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-health/3778856-u-moz-poasnili-ak-vijskovim-potrapiti-na-likuvanna-do-zarubiznih-klinik.html>

23. On the introduction of changes to some laws of Ukraine regarding the provision of auxiliary means of rehabilitation for persons injured as a result of the military aggression of the Russian Federation against Ukraine : Law of Ukraine dated 01.04.2022 № 2168-XI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-IX#Text>

24. On making changes to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine regarding the provision of auxiliary means of rehabilitation (technical and other means of rehabilitation) to persons injured as a result of the military aggression of the Russian Federation against Ukraine : resolution of the CMU of April 12, 2022 № 454. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/454-2022-%D0%BF#top.40> ; <https://www.msp.gov.ua/news/21773.html>

25. Memo to the participants of the Russian-Ukrainian war. Rights, obligations and guarantees of social protection. URL : <https://www.mil.gov.ua/content/other/Pamyatka.pdf>

26. Chekhovska I. V. Foreign experience of legal support for the implementation of projects of a unified medical space. *Irpın Legal Journal*. 2020. Issue 2 (4). P. 31–41.

O. V. Batryn, V. I. Teremetskyi, O. A. Ivakhnenko. LEGAL GUARANTEES OF AVAILABILITY OF MEDICAL AND REHABILITATION ASSISTANCE DURING MARTIAL LAW

The article is devoted to the analysis of the effectiveness of the adopted normative legal acts in the field of health care in Ukraine, aimed at improving access to medical and rehabilitation care during the period of martial law.

During the analysis, theoretical (analysis, synthesis, generalization, systematization) and empirical (observation, classification) methods were used. The article also uses methods of statistical, comparative analysis, dialectic, extrapolation, etc.

It was concluded that during 2022–2023, changes were made to the current legal acts and new ones were developed, aimed at improving the mechanism of access to medical and rehabilitation care; the range of medical workers who can provide medical and rehabilitation assistance has been expanded; simplified document flow; new packages of medical services payable under the medical guarantee program have been increased; the number of medical service packages for which payment is made per treated case has been increased; providing rehabilitation assistance using telerehabilitation; changes were made to the procedure for providing emergency medical assistance; the procedure for conducting a medical and social examination for the period of martial law is simplified; the mechanism of their referral for treatment or rehabilitation abroad of servicemen who took part in hostilities; the mechanism of providing auxiliary means of rehabilitation (technical and other means of rehabilitation) to persons injured as a result of the military aggression of the Russian Federation against Ukraine has been improved.

Proposals have been developed to improve the legislation on legal guarantees for the realization of the right to medical and rehabilitation assistance.

Key words: *legal guarantees, medical assistance, rehabilitation assistance, health care, patient, combatant, veteran, military serviceman, medical institution, military medical commissions.*

Стаття надійшла до редколегії 4 квітня 2024 року